

Saaristoliikenne Suomessa ja Pohjois- Euroopassa

Ulkomaanoppeja Suomen saaristoliikenteen kehittämiseen?

Maaseutututkijatapaaminen, Ähtäri 22.8.2019

Simo Rautiainen, Karjalan tutkimuslaitos

Esityksen tausta ja teemat

- Saaristopolitiikan arviointi 2018
 - Pohjois-Euroopan maiden saaristoliikennejärjestelmien vertailututkimus (työn alla, alustavia havaintoja)
1. Liikennepalvelujen rooli suomalaisessa saaristopolitiikassa
 2. Saaristoliikenteen muutos
 3. Liikenteen rooli saariston kehityksessä
 4. Saaristoliikenteen järjestämisen pirullisuus
 5. Ideoita muiden maiden käytännöistä Suomen saaristoliikenteen kehittämiseen

Saaristoliikenne osana saaristopolitiikkaa

- Saavutettavuus on saariston elinvoimaisuuden perusedellytys
 - Ilman toimivia liikenneyhteyksiä asuminen, yrittäminen ja vapaa-ajan vietto saaristossa on mahdotonta; muut toimenpiteet muuten turhia
- Laki saariston kehityksen edistämisestä (26.6.1981/494), 5 §:

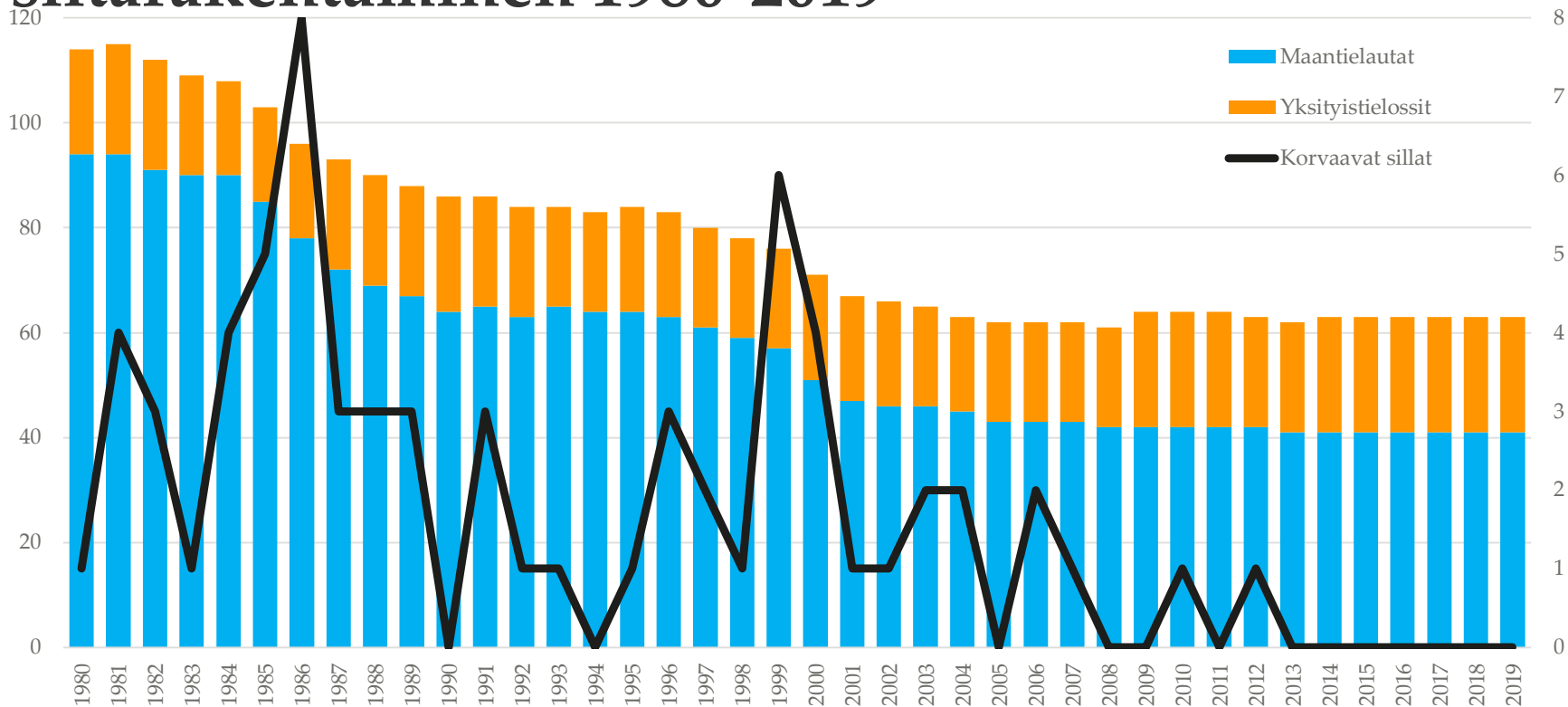
Valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissään asumisen, toimeentulon ja välttämättömän asioinnin kannalta tarpeelliset liikenne- ja kuljetuspalvelut, sekä siitä, että nämä palvelut ovat mahdollisimman joustavat ja ilmaiset tai hinnaltaan kohtuulliset.
- Saaristopolitiikan tärkeimpiä saavutuksia onkin liikenteen ja infrastruktuurin perusolosuhteiden luominen ja ylläpitäminen
 - Ahvenanmaa ei kuulu saaristopolitiikan piiriin

Saaristoliikenteen nykytila

- Maantielautat ja –lossit (perusväylänpito)
 - 41 lauttapaikkaa yleisillä teillä
 - 21 yksityistiellossia
- Yhteysalusliikenne (VS ELY-keskus)
 - 12 reitillä valtion tilaama kokonaispalvelu
 - 4 reitillä avustettu hlöliikenne
 - 2 avustettua matkailureittiä; rengasreitit
- Suomenlinnan lauttaliikenne (HSL)
- Ahvenanmaan maakuntahallitus:
 - 4 yhteysalusreittiä, 6 lossia

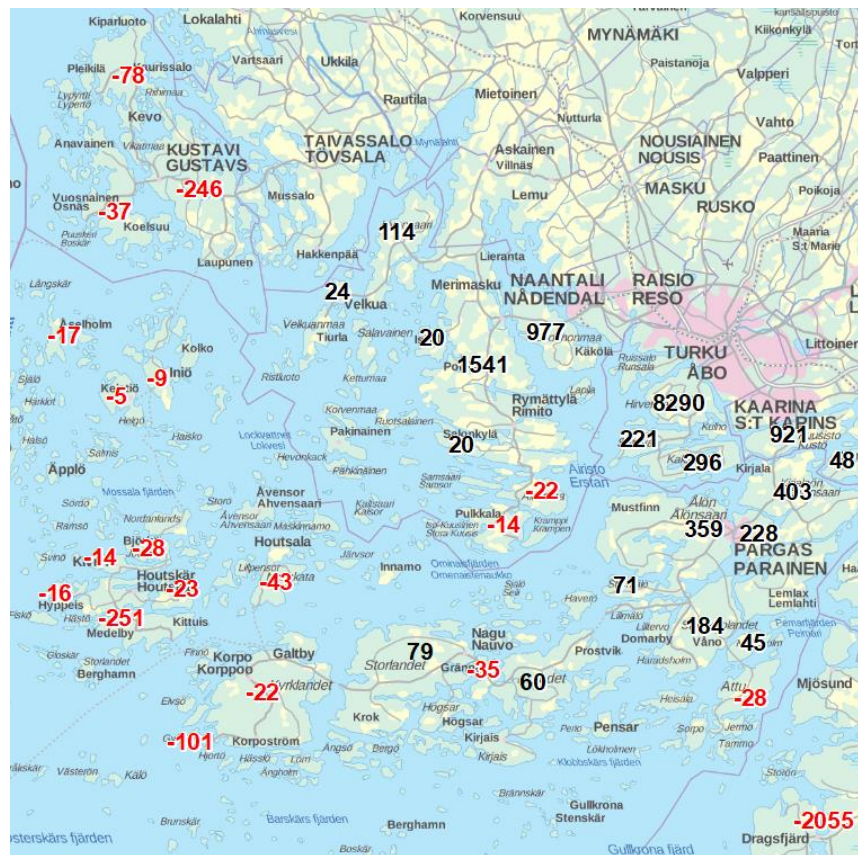

Maantielauttaliikenteen muutos ja siltarakentaminen 1980-2019

Liikenneyhteydet ja saariston kehitys

- Kasvukeskuksen läheisyys ja toimivat yhteydet kasvun edellytys
 - Ennen kaikkea toimivat yhteydet kasvukeskukseen
- Rakennemuutos ja kaupungistuminen
 - Kehysalueet kasvavat, maaseutu tyhjenee
- Kasvavat isot keskussaaret poikkeus
 - Ahvenanmaa, Orkney, Shetland
 - Ulkosaaret tyhjenevät

Yhteysalusliikenteen järjestämisen pirullisuus

- Yhteysalusliikenteen rooli
 - Liikenneinfra vai osa julkista liikennettä?
 - Maksullisuus
- Aikataulutus, reititys, kalusto
 - Nopeus ja joustavuus (hlökuljetukset) vs. rahtikapasiteetti (autot saariin)
- Ketä varten yhteysalusliikennettä järjestetään?
 - Vakituisten asukkaiden asiointi vs. matkailun tarpeet
 - Julkisesti rahoitettu yhteysalusliikenne vs. yksityiset liikenneyrittäjät

Hirvonen ym. (2018) Saaristopolitiikan arviointi. MMM julkaisusarja 8a/2018

Nieminen, Jari (2019). Yhteysalusliikenteen järjestämisen pirullisuus. Vaasan yliopisto.

Ulkomaanoppeja: joukkoliikenne

- Yhteysalusliikenne osa julkista liikennettä (Ruotsi, Norja)
 - Suomessa yhteysalusliikenne rinnastetaan tieverkkoon; julkinen infra
- Lauttaliikenteen reititys
 - Suora yhteys kaupunkiin
 - Esim. Tukholma, Stavanger
- Lauttaliikenteen aikataulutus
 - Julkisen liikenteen ketjutus
- Lauttaliikenteen nopeus
 - Vain matkustajaliikennettä
 - Raskaskuljetukset erikseen

Ulkomaanoppeja: maksullisuus

- Lauttaliikenne maksullista (Ahvenanm., Ruotsi, Norja, Tanska, Skotl.)
 - Manner-Suomessa yhteysalusliikenne kaikille maksutonta
 - Saaristolaki ei edellytä maksuttomuutta → valikoiva lain tulkinta
- Matkustajaliikenne:
 - Joukkoliikennehinnoittelu (esim. Ruotsi)
- Autoliikenne:
 - Kertalippu, vuosikortti tms. (esim. Ahvenanmaa, Norja)
 - Saaristossa yöpyville matkailijoille alennettu hinta (Ahvenanmaa)
 - Maantielikenteeseen suhteutettu hinnoittelu *Road Equivalent Tariff* (Skotlanti)

Ulkomaanoppeja: siltarakentaminen

- Kiinteän yhteyden rakentaminen rahoitetaan käyttömaksuilla (Norja)
 - Valtio lainaa sillan/tunnelin rakentamiseen tarvittavan summan
 - Siltamaksu kalliimpi kuin lauttamaksu, koska sillan käyttöä ei ole sidottu aikatauluihin
 - Takaisinmaksuaika 10-15 vuotta, sen jälkeen käyttö maksutonta

Yhteenveto

- Toimivat liikenneyhteydet saariston elinehto
- Saariston yhteysalusliikenteen järjestämiseen liittyy useita ristiriitoja
- Tarvitaan kriittinen ja avoin keskustelu yhteysalusliikenteen järjestämisen tavoitteista, toimintatavoista ja rooleista
- Muiden maiden toimintamalleista kannattaa ottaa oppia

**Saariston elinvoimaisuuden kehittämiseksi on saaristo-
liikenteen toimintamalleja tarkasteltava ja kehitettävä
ennakkoluulottomasti, kriittisesti ja kokonaisvaltaisesti**

Land Ahoy!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi

